

In een bijlage van Renier Chalon in de *Revue de la Numismatique Belge* werden schildvormige draagtekens besproken die respectievelijk in 1866 en 1867 verleend werden bij schietwedstrijden gehouden tussen Britse *Riflemen* en de Belgische *Burgerwacht*. In 1864 en de daaropvolgende jaren werden delegaties van *Riflemen* met de nodige luister ontvangen in België en op haar beurt werd de *Burgerwacht* hartelijk verwelkomd in Engeland. De aanleiding voor die wapenverbroederingen moet vooral gezocht worden in het gemeenschappelijk voordeel dat beiden zouden ondervinden van de schietoefeningen.

Aanloop naar de georganiseerde schietwedstrijden

Plaatselijke kleine groepen schutters wedijverden her en der in het land met als enig doel samen een aangename dag te beleven. In 1857 was Ch. Lesoinne, lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, samen met de twee fervente schutters Eugène Dailly en I. Cantoni, naar Bern afgereisd om er te bestuderen hoe federale schietwedstrijden in Zwitserland georganiseerd werden. Bij hun terugkeer contacteerden ze Charles Rogier, Minister van Binnenlandse Zaken en dat resulteerde in plannen om één enkele nationale schietbaan te creëren als overkoepeling van de talloze provinciale verenigingen.

1858 - De eerste wedstrijd en de weigering tot deelname van de Chasseurs-Éclaireurs

Alle actieve afdelingen van de Burgerwacht van het Rijk worden uitgenodigd massaal deel te nemen aan de eerste reeks wedstrijden die op 24 september zal gehouden worden. Een grootscheepse propaganda resulteert in de inschrijving van 2.400 leden van de Burgerwacht en 618 leden van het leger. De oprichting van de Nationale Schietbaan was eigenlijk een zegen voor de Burgerwacht en kreeg veel aandacht in de pers. Deze medaille herinnert aan deze mijlpaal:

voorzijde: gekroond wapenschild van België geplaatst op een trofee bestaande uit twee Belgische vlaggen, twee geweren, twee kanonnen en de banieren van de negen provincies. Onderaan een ronde schietschijf geplaatst op de samenkomst van een eikentak en een lauriertak. Langs de rand: TIRE NATIONAL BELGE INSTITUEE SOUS LE PATRONAGE DE S.M. LEOPOLD PREMIER ☼

keerzijde: tekst op 14 lijnen: AU PROMOTEUR / CH. LESOINNE / REPRESENTANT / —★— / AUX FONDATEURS / CH. ROGIER / MINISTRE DE

L'INTERIEUR / ED. BERTEN / MINISTRE DE LA GUERRE / —☼— / COMMISSION DIRECTRICE DU TIR. / E. DAILLY PRESIDENT. / E. DUBOIS VICE-PRESIDENT. / I. CANTONI TRESORIER. / E. WAVEZ & E. BOURLART / SECRETAIRES.

Langs de bovenrand: ☼ LES CARABINIERS DE LA BELGIQUE ☼ Langs de onderrand: BRUXELLES 24 SEPTEMBRE 1868

1858 - graveur: Wurden, Ø 55 mm, metaal: brons, zilver, goud

Een compagnie *Vrijwillige Jagers* die vrijwillig deelgenomen had aan de gevechten tijdens de revolutie van 1830, was toetreden tot de Burgerwacht onder de naam *Chasseurs-Éclaireurs* ("Jagers-Verkenners"). Die compagnie weigerde elke deelname aan de wedstrijden, al besefte ze nochtans wel het nut van het houden van schietoefeningen, maar... sinds 1838 beschikte ze over een eigen lokaal voor karabijnschieten.

Bij de inhuldiging daarvan werd een herinneringsmedaille uitgegeven:

1838 - Hart, Ø27 mm, brons

voorzijde: trofee gevormd door 2 gekruiste geweren, een sabel, een patroontas en een kruitpeer. Tussen de 2 kolven een houten hamer (rechts) en een *chasse-noix* (links), dit alles samengehouden door 2 samengebonden lauriertakken - onder de grondlijn: BRUXELLES / HART F. - langs de bovenrand: SOCIÉTÉ DES CHASSEURS VOLONTAIRES.

keerzijde: krans van laurierbladeren, onderaan bijeengehouden door een gestrikt lint, rond een blanco veld bestemd voor de naam van de titularis.

Schaal 150%

Langs de rand: INAUGURATION DU TIR À LA CARABINE LE 1 JUILLET 1838 Inauguration du tir à la carabine le 1 juillet 1838 - een 5-puntige ster ★ midden onderaan, tussen de linten van de strik.

Ref: Guioth-Révolution nr. 257

Tourneur nr. 451

Collection Chambre des Représentants p.17 Nr 7

Ondanks de afwezigheid van gezegd korps *Chasseurs-Éclaireurs*, behaalden de leden van de Burgerwacht die wél aan de wedstrijden deelnamen talrijke prijzen. Ter herinnering aan dat succes liet men ook een medaille slaan:

1858 - N. Dargent F(ecit), Ø 50 mm, brons.

voorzijde: beeltenis van koning Leopold I naar links; langs de rand LÉOPOLD PREMIER (links) / ROI DES BELGES (rechts)

keerzijde: twee leden van de Burgerwacht geven elkaar de hand vóór een schietunnel met daarboven het gekroonde wapenschild van België met scepter, landsspreuk en een kruis van de Leopoldsorde - links en rechts een vlag van de Burgerwacht waaronder links een kanon en rechts een tamboer; onderaan langs de rand TIR NATIONAL INSTITUÉ EN 1858.

Wanneer Baron Chazal, minister van oorlog, in 1859 beslist dat de schietoefeningen in de kampen en garnizoenssteden volstaan als leger-opleiding en dat het leger dus niet meer moet deelnemen aan de jaarlijkse wedstrijden, worden die een waar festival voor de burgerwacht die daarmee de grote begunstigde is van de oprichting van de Nationale Schietbaan.

In 1860 wordt de leidinggevende commissie definitief opgericht en geïnstalleerd op het departement Binnenlandse Zaken. We zien dan dat de officieren van de Burgerwacht er een mooie plaats in bekleden, terwijl de administratieve posten overgelaten werden aan de burgers. De juiste man op de juiste plaats hebben heeft zo zijn voordelen: een van de ondervoorzitters, F.J.J. de l'Eau d'Andrimont, advocaat aan het Brusselse Hof van Beroep en commandant van de Brusselse *Chasseurs-Éclaireurs* zorgde er o.a. voor dat ze toestemming kregen van de minister van Binnenlandse Zaken om buitenlandse schutters uit te nodigen voor deelname aan de wedstrijden op de Belgische Nationale Schietbaan.

1861 - Inhoudiging van de Nationale Schietbaan

In 1859 werd het eerste gebouw opgericht aan het plein dat later de *Place Dailly* zou worden. De architect ervan was H. Raeymaeckers zoals we lezen op de medaille die in 1861 uitgegeven werd ter gelegenheid van de **inhuldiging van de Nationale Schietbaan / Tir National**.

1861 - graveur: Alex Geefs, Ø 55 mm, metaal: brons

Voorzijde: gevel van het gebouw, daaronder het grondplan en daar nog onder een ronde schietschijf geplaatst op 2 gekruiste geweren en 2 gekruiste vlaggen. Langs de rand bovenaan: TIR NATIONAL DE BELGIQUE

Keerzijde: op 11 lijnen: CH. ROGIER / MINISTRE DE L'INTERIEUR / COMMISSION DIRECTRICE / E. DAILLY.

PRESIDENT / E. DUBOIS, F. DE L'EAU D'ANDRIMONT / VICE PRESIDENTS / IS. CANTONI. TRESORIER / COMTE L. DE ROBIANO, E. PERIGNON, E. STOEFS / COMTE L. DE RENESSE, MEMBRES / E. BOURLART, SECRETAIRE / A. CORNET, SECRETAIRE ADJOINT. Bovenaan: INAUGURE PAR LEOPOLD I ROI DES BELGES en onderaan: SEPTEMBRE 1861

1864 - De eerste deelname van de Riflemen

Zes officieren en zo'n 80 manschappen van de Engelse Vrijwilligers - *Riflemen* - nemen deel aan de schietoefeningen naar aanleiding van de 34ste verjaardag van de septemberdagen 1830. De openingsplechtigheid wordt voorgezeten door de Graaf van Vlaanderen (Filips, derde zoon van Leopold I). Allerhande festiviteiten vonden plaats in de rand van de wedstrijden die gehouden werden tijdens tien opeenvolgende dagen.

1865 - De tweede deelname van de Riflemen

De Engelsen keerden terug naar Brussel en behaalden meerdere prijzen. Een kleine anekdote: de Britse douane nam de zilveren bestekken in beslag die ze als prijs "invoerden" in Engeland en slechts na intensieve briefwisseling kregen ze die terug !

1866 - Onze Burgerwacht naar Wimbledon in juli

Op 7 juli 1866 vertrokken 132 leden van de Burgerwacht naar Wimble-don. Bij hun terugkeer op 13 juli waren ze vol lof over de ontvangst die ze er kregen, die volgens hen de ontvangst die de Britse Riflemen in 1864 en in 1865 hier in België was te beurt gevallen, ver overtrof.

1866 - De derde deelname van de Riflemen in oktober

De viering van 36 jaar septemberdagen 1830 was gepland voor 22 september 1866, maar moest uitgesteld worden wegens de Cholera-epidemie, ook al was het einde daarvan nakend. Op 11 oktober komen 1100 Britse *Riflemen* naar Brussel en alles wordt uit de kast gehaald om ze meer dan waardig te ontvangen. Naast de Engelsen waren er ook 120 deelnemers van de Franse *Garde Nationale* en een klein detachement van de *Hollandse Militie*, aangevoerd door majoor Mader, commandant van de Amersfoortse Schutterij. Tijdens een ont-vangst op het Brusselse stadhuis werden zo'n 1400 medailles uitgedeeld.

1866 - graveur niet gekend, 19x28,5 mm.

Metaal: zilver, verguld

Voorzijde: het gekroonde wapenschild van Brussel boven een lint met SPQB, dit alles omsloten door twee gekruiste lauriertakken

Keerzijde: tekst op acht lijnen : RECEPTION / DES / TIREURS / ETRANGERS / A / L'HOTEL DE VILLE / — / 11 OCTOBRE / 1866

Lint: volgens de beschrijving in de Revue de la Numismatique belge draagt deze een lint van +- 20mm breed

Schaal 150%

1867 - Wedstrijden in Engeland en België

Op 10 juli vertrekken 2.229 leden van de Burgerwacht naar Engeland voor een nieuw sportief treffen. Ze worden er op 13 juli in Wimbledon verwelkomd door Georges, Prins van Wales (de latere koning Georges V), die er een medaille overhandigt aan alle deelnemers.

1867 - 22 x 30 mm, zilver, met draagoog

Voorzijde: gekroond wapen van de 3 koninkrijken, de roos (Engeland), het klaverblad (Ierland) en de distel (Schotland), omgeven door een schriftband met

WELCOME TO / ENGLAND en 1867 onderaan: een eik- en lauriertak, samengehouden door een strik.

Keerzijde: bovenaan de kroon, de lauriertak, rechts de eikentak en onderaan de strik zoals op de voorzijde. Binnen dit kader twee gekruiste geweren tussen het jaartal 18 / 67 en onder de geweren op vijf lijnen: IN / COMMÉMORATION / OF THEIR VISIT / TO / ENGLAND

SCHAAL 150%

Bovenstaande medaille werd op gemengde gevoelens onthaald: diegenen die er mee gedecoreerd waren, wilden ze graag dragen zoals een orde-kruis, diegenen die thuis gebleven waren, vooral de hoge omes, verzetten zich daartegen uit volle kracht. Resultaat: onder de wapens werden de draagtekens verbannen, maar op burgerpak mochten ze gedragen worden zoals verenigingstekens of kentekens van bedevaarten.

Op 17 juli was er een groot feest in het Crystal Palace van Sydenham en ook daar ontvingen de schutters een herinneringsmedaille:

1867 - W.J. Taylor (London)

24,4, tin (zilver?)

Voorzijde: het wapenschild van het Verenigd Koninkrijk, gedragen door een leeuw en een eenhoorn, onderaan de wapenspreuk DIEU ET MON DROIT

Keerzijde: in het veld op 9 lijnen: TO / COMMEMORATE / THE VISIT / OF THE / BELGIAN / VOLUNTEERS / TO THE / CRYSTAL PALACE / 1867; rond het veld een schriftkrans met bovenaan ❁ VIVE LA BELGIQUE ❁ en onderaan L'UNION FAIT LA FORCE.

De schutterswedstrijden eindigden op 20 juli met de uitreiking van de behaalde prijzen. De Britse en de Belgische pers waren het er over eens: wat aanvankelijk begon als een soort "beleefdheidsbezoek" mondde uit in een triomfantelijk onthaal en iedereen, van de Kroon over de aristocratie en de officiële instanties tot de menigte in de straten, hebben aan de schutters van de Burgerwacht, maar via hen ook aan de ganse Belgische Natie, blijk gegeven van hartelijke en warme sympathie.

Op 26 september 1867 werden, zoals de voorgaande jaren, de septemberdagen 1830 herdacht met een nationale schietwedstrijd, maar ... zo kort na Wimbledon, was er geen officiële Engelse delegatie *Riflemen*, maar slechts een 100-tal schutters die naar België kwamen.

De traditie ging niet verloren want in 1869 namen 1300 *Riflemen* deel aan de internationale schietwedstrijden te Liège.

1869 - Internationale schietwedstrijden te Liège

In de biografie van Joseph Neuville (1807-1890), burgemeester van Liège van 1859 tot 1862, staat vermeld dat de **inhuldiging** ervan plaats vond **in 1864** in aanwezigheid van de Hertog van Brabant (de latere Koning Leopold II). In 1930 werd de *Exposition Internationale de la*

technique de l'eau georganiseerd te Liège, o.a. op het oude oefenplein op de rechter Maasoever en in de tuinen van de *Tir communal* op de linker Maasoever, waar de landbouwwedstrijden gehouden werden.

In 1939 organiseerde men de internationale tentoonstelling over het water naar aanleiding van de inhuldiging van het Albertkanaal. We lezen in een verslag dat de afbraak van de schietbaan de mogelijkheid bood een belangrijke groene zone te creëren. De schietbaan heeft dus zo'n 70 jaar bestaan. Vijf jaar na haar oprichting was ze het toneel van inter-nationale schietwedstrijden en werden er draagtekens uitgereikt.

1869 - 21 x 28,3 mm, met vast oogje, verzilverd / verguld

Voorzijde: verticaal gestreept ovaal schild, al dan niet rood geëmailleerd, met daarin het Luikse perron geflankeerd door de hoofdletters **L** en **G**, het schild omgeven door een onderaan samengeknoppte eikentak en lauriertak, al dan niet groen geëmailleerd; bovenaan komen de takken samen aan een stedenkroon met oogje en een ringetje voor het lint

Keerzijde: gekorrelde veld omgeven door een onderaan samengeknoppte lauriertak (links) en eikentak (rechts); bovenaan komen de takken samen aan een stedenkroon; in het veld bovenaan twee ineengestremelde handen met daaronder de tekst **T I R / INTERNATIONAL / LIÈGE / 1869**

Ref. verzameling Kamer der Volksvertegenwoordigers 1869-17

1872 Internationale schijfschieting te Gent

In 1872 was Gent de gaststad voor een internationale schietwedstrijd.

Volgens "*Gentse Penningen 1780-1980*" waren er deelnemers uit Duitsland, Engeland, Frankrijk, Italië en Zwitserland.

Volgens "*Gendtsche Tydinghen*", bestond het deelnemersveld uit meer dan 4000 schutters, verdeeld als volgt: 3278 Belgen, 588 Engelsen, 97 Nederlanders, 29 Fransen, 13

Luxemburgers, 4 Duitsers en 1 Oostenrijker (d.w.z. 4010 in totaal en géén schutters uit Italië of uit Zwitserland).

Uit eigen land nam uiteraard de Gentse burgerwacht deel, samen met die uit verscheidene andere steden. De openingsstoet had plaats op 16 september. De dag erna waren Leopold II en de Graaf van Vlaanderen aanwezig, hetgeen ten zeerste geapprecieerd werd. Verschillende kleine penningen zijn de metalen getuigen van deze internationale schieting :

Er werd een *schutterspenning* uitgegeven, die waarschijnlijk enkel werd verleend aan de schutters die deelnamen aan de wedstrijden georganiseerd door de stad Gent:

Schaal 150%

1872 - 23,1 mm. koper
Voorzijde: schietschijf met in het midden het jaar 1872
Keerzijde: TIR / COMMUNAL / DE / GAND
 (Verzameling STAM Gent)

Foto: STAM Gent

Bij hun aankomst in Gent werden de delegaties op het stadhuis ontvangen en werd hen een *herinneringsmedaille* aangeboden:

1872 - Lemaire, 20 mm.
Voorzijde: gekroond wapenschild van Gent in een getorste rand, met daarrond INTERNATIONALE SCHIJSCHIETING 1872
Keerzijde: WELKOM / IN GENT ! / —●— / AANDENKEN / -●-
Lint: 20 mm, half zwart/wit.
 Verzameling STAM Gent

Tenslotte bezit het STAM te Gent ook nog een *penning uitgegeven n.a.v. de schietwedstrijden samen met sommige nevenactiviteiten* en verleend aan alle deelnemers en genodigden:

1872 - graveur onbekend, Ø 23,3 mm, koper
Voorzijde: hoofd van Leopold II naar rechts, omschrift: LEOPOLD II ROI DES BELGES
Keerzijde: langs de rand: GRAND FESTIVAL D'HARMONIE DE FANFARES ET TIR NATIONAL
 in het veld: HONORE / PAR LA PRESENCE / DE LA FAMILLE ROYALE / DE BELGIQUE / GAND / 15 ET 16 7BRE / 1872
 ref. verzameling STAM Gent N.00496

Ook later werden nog medailles geslagen, zoals bij voorbeeld in 1883 naar aanleiding van 25 jaar Nationale Schietbaan:

1883 - A. Fisch (voorz.) & Wurden (keerz.),

Ø 55 mm, brons, zilver

Voorzijde: de hoofden van Leopold I en Leopold II naar rechts in een centraal medaillon van 15 mm., omringd door de gekroonde schilden van de negen provincies - langs de rand: bovenaan TIR NATIONAL DE BELGIQUE 25^E ANNIVERSAIRE 1858 - 1883 en onderaan: ★ SOUVENIR ★

Keerzijde: zoals de voorzijde van de medaille van 1858 (zie pagina 1)

Bij die zelfde gelegenheid werd eveneens een draagteken uitgegeven.

1883 - graveur : A. Fisch
formaat : 24 x 33 mm., vast ovaal oogje inbegrepen
uitgezaagd langs de bladeren, de kroon en de banderol
metaal : zilver
voorzijde : gekroond schild met de Belgische leeuw, omgeven door
een tak eikenbladeren (links) en laurierbladeren (rechts) ; onderaan
een banderol met de nationale spreuk L'UNION / FAIT LA / FORCE
keerzijde : TIR NATIONAL / DE BELGIQUE / 25^E / ANNIVERSAIRE / 1858-
1883 / ⊗ / SOUVENIR ; links langs de rand : A.FISCH
lint : 18 mm. breed, nationale driekleur
ref. : geen beschrijving teruggevonden

schaal : 150 %

Epiloog

Hun gemeenschappelijke passie voor de schutterij lag aan de basis van de vriendschap tussen de Burgerwacht en de Riflemen, maar de oprichting van de Nationale Schietbaan te Brussel had hen wel in de mogelijkheid gesteld de collegialiteit te concretiseren via regelmatige ontmoetingen.

Door de opkomst van modernere wapens moest er op langere afstand kunnen geoefend worden en die mogelijkheid bood de schietbaan niet. De overheid sloot ze dan ook in 1887, maar er werd al snel gestart op een groter terrein aan de Reyerslaan en de nieuwe schietbaan werd daar in 1889 geopend. Wedstrijden konden er georganiseerd worden zowel voor het leger als voor de burgerverenigingen en dat bleef zo tot aan het begin van de eerste wereldoorlog. De burgerwacht oefende er tot aan haar ontbinding in 1920.

Voor wie zich de vraag stelde waarom het de Engelse vrijwilligers waren die als eerste uitgenodigd werden, nog deze toevoeging :

Groot-Brittannië, als behoeder van onze onafhankelijkheid, was de beste steun voor onze dynastie en onze instellingen. Deze machtige natie had, zonder hulp van anderen, de mogelijkheid ons bij te staan, terwijl het Frankrijk van Napoleon III aan de ene kant en Pruisen aan de andere kant, weinig geruststellend over kwamen. Na de zege van Sadowa⁷ konden externe elementen twee kanten uitgaan, allebei even bedreigend voor ons land : ofwel konden de Pruisische kanselier en Napoleon III overeenkomen, waarbij deze laatste België zou ontvangen als compensatie, ofwel gingen beide heren de strijd aan om het overwicht in Europa. In beide gevallen liep onze neutraliteit het gevaar geschonden te worden. In de ogen van velen deden de vriendschappelijke ontmoetingen tussen Burgerwacht en Riflemen het vermoeden rijzen dat we op de steun van Groot-Brittannië konden rekenen indien dat nodig mocht blijken. Mogelijk was dat slechts een vals gevoel van veiligheid want zouden die contacten wel invloed gehad hebben op de diplomatie indien...? Toch onthouden we ook dat zowel in Groot Brittannië als in België het koningshuis en de hoogste autoriteiten toch steeds aanwezig waren bij de ingerichte manifestaties.

Vijftig jaar na de terugblik door Eduard A. Jacobs vond ik het tijd de gebeurtenissen rond onze *Burgerwacht* en de Engelse *Riflemen* opnieuw onder de aandacht te brengen, deze keer met iets minder aandacht voor de festiviteiten zelf en iets meer aandacht voor de medailles en draagtekens die, ook binnen vijftig en honderd jaar, nog steeds de tastbare bewijzen zullen zijn van enkele details uit onze nationale geschiedenis. ■

❧

Nota : De oorspronkelijke tekst verscheen in de tijdschriften 140 & 142 van MEDEC, Belgische Geschiedkundige kring van ereteken- e medailleverzamelaars. (Info ; h.j.jacobs@skynet.be)

⁷ De Slag bij Königgrätz of Slag bij Sadowa werd in juli 1866 nabij de Boheemse plaatsen Sadová (*Sadowa*) en Hradec Králové (*Königgrätz*) uitgevochten tussen Oostenrijk en Pruisen. Het was de belangrijkste veldslag uit de Duitse Oorlog.